

Finlandia-palkintotilaisuus 29.11.2023

Kaunokirjallisuuden Finlandia-voittaja Sirpa Kähkösen puhe

Arvoisa yleisö.

On suuri kunnia ja ilo olla kirjallisuuden Finlandia-palkinnon saajana tänään. Kiitän lämpimästi professori, taiteilija Jorma Uotista, esiraatia ja Suomen Kirjasäätiötä. Samoin sydämestäni kiitän kustannustoimittajaani Jaana Koistista, jonka kanssa olemme työskennelleet 25 vuotta yhdessä, sekä kustantajiani Siltalaa ja Otavaa.

Väärässä olemisen historia.

Minulta on monta kertaa kysytty, miksi teokseni ”36 uurnaa” alaotsikko kuuluu: ”Väärässä olemisen historia”. Olen yhtä monta kertaa vastannut: siksi että väärässä oleminen on tärkeä osa ihmisyyttä. Ehkä tärkein? Ja siksi että teokseni on tunnustuksellinen eikä tunnustuksellisuutta voi olla ilman virheiden näkemistä ja näyttämistä.

Teoksessani tutkin myös sitä, mitä väärässä olemisesta ja erehtymisestä seuraa. Meistä useimmat tunnistavat kaukaa periytyvät lauseet, joilla on pyritty kasvattamaan sisua ja selviämistä. Sellaiset lauseet kuin ”Mitäs läksit”, ”Älä tule valittamaan”, ”Joka leikkiin ryhtyy se leikin kestäköön” ja ”Ei auta itku markkinoilla”.

Kulttuurissamme on kaukaa periytyvä kovuuden juonne. Se näkyy nykyisessä ajassa selkeänä. Armoa ei anneta, ihminen tuomitaan nopeasti. Tunnustus, katuminen, parannuksen tekeminen, toivo muutoksesta – nämä eivät merkitse mitään. Huutokuorot tuomitsevat paitsi väärät teot myös koko ihmisen ja hänen elämänsä.

Elämä. Siitä on kyse kaunokirjallisuudessa: elämän näkemisestä sisältä käsin, kokonaisena, rikkonaisena. Vaikuttavin kuvaus Lähi-idän konfliktista on minulle ranskalaisen nobelistin Le Clézion romaani Harhaileva tähti. Se näyttää kahden nuoren naisen kautta, kuinka vaikeaa on sovittaa yhteen ja ratkaista kahden paljon kärsineen kansan tahtoa ja toiveita. Monimutkaisen tilanteen ymmärtäminen tekee nöyräksi ja hiljaiseksi.

Uskoin ennen, että kirjallisuus voi lisätä hiljaisuutta maailmassa. Hiljaisuutta joka syntyy sen oivaltamisesta, että yksinkertaisia totuuksia on vähän. Että väärässä olijoillakin on oma tarinansa, joka on syytä kuulla.

Ehkä uskon kirjallisuuden voimaan edelleenkin. Vaikka kuuluvimmat äänet sanovat, ettei itku auta ja että kovakin leikki on vain kestettävä. Niin on yhä myös sellaisia ääniä kuin Joel Haahtelan, jonka romaanit säteilevät myötätunnon hiljaista valoa. Hänen sanojaan, jotka eivät tyhjene yksinkertaisiin selityksiin, voi kantaa mukanaan koko loppuelämänsä.

Joskus voi tuntua, ettei kukaan kulje rinnalla, että on jäänyt yksin markkinatorin pauhuun ja pimeään. Juuri silloin syttyvät taiteen sanat ja kuvat, äänet ja liikkeet. Taide kertoo meistä, jotka emme aina osanneet, emme useinkaan olleet oikeassa, elimme reunalla putoamista peläten.

Kirjallisuus edellyttää lukutaitoa. Mutta se myös kasvattaa lukutaitoa. Taitoa lukea tilanteita, lukea elämää. "Kirja kädessä et ole koskaan yksin", sanoi kovia kokenut äitini. Se ajatus on minun äidinperintöni.

Omistan tämän palkinnon tyttärelleni Ainolle, joka on lempeä ja viisas eikä tuomitse. Uskon ja toivon että hänen sukupolvensa pystyy parempaan kuin omani.

Kiitän pahoin satutettua sukuani talttumattomasta toivosta; kiitän rakkaudesta, joka antaa sanoille syvyyden.

Niin pysyvät nämä kolme: usko, toivo, rakkaus.

Mutta suurin niistä on rakkaus.